

УДК 631.1.342:631.526.3:351.777.6

Москалець В.В.

Білоцерківський національний аграрний університет

Москалець В.І.

ДП «Дослідне господарство Носівської селекційно-дослідної станції Чернігівського ІАПВ НААНУ»

ПШЕНИЧНЕ – ЦІННИЙ ВИХІДНИЙ МАТЕРІАЛ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО ГЕКСАПЛОЇДНОГО РІВНЯ

Динамічне зростання посівів тритикале озимого в Україні відбувається завдяки таким пріоритетам, як висока врожайність, підвищена стійкість до хвороб, низька чутливість до несприятливих ґрунтових умов, низька собівартість виробництва зерна (порівняно з пшеницею), а також висока кормова цінність. Збір та збереження генетичного різноманіття рослин має виключно важливе значення як для окремої країни, так і для людства в цілому. Реалізація селекційних програм, кінцевою метою яких є в першу чергу вирішення продовольчих, загальноекономічних і навіть соціальних проблем, неможливе без надійних джерел вихідного матеріалу, якими є банки генетичних ресурсів рослин. Колекції генетичних ресурсів мають важливе наукове та освітньо-пізнавальне значення. В зв'язку з цим роботи по збору, збереженню, вивченню та забезпеченню ефективного використання колекцій генетичних рослинних ресурсів є пріоритетними проблемами рослинництва (Шевченко В.Е. и др., 1997; Грабовец А.И., 2000; Кір'ян В.М., 2005). Отже, проблема вихідного матеріалу є актуальною.

Селекційна робота щодо створення та вивчення вихідного матеріалу тритикале озимого проводилася на Носівській селекційно-дослідній станції ЧІАПВ. За результатами роботи синтезовано низку цінного, в селекційному та господарському розумінні, вихідного матеріалу. Константна лінія Пшеничне виділена з гібридної комбінації [Августо х NE 312] х К 9844 за такими ознаками: короткостебельність, зимостійкість (8 балів),

посухостійкість (9 балів), стійкість до вилягання, фузаріозу колосу та септоріозу листя (9 балів), висока урожайність (7,0–8,0 т/га) та якість зерна (14–16%) (АС на зразок генофонду Нацкатолагу ІА 0602338). Ця лінія пшеничного типу розвитку, гексаплоїд, належить до різновидності – *erythroalbum*, скоростиглий (фаза колосіння розпочинається в ті ж самі строки, що й у озимої пшениці сорту Донська напівкарликова). Кущ напіврозлогий, відзначається середньою кущистістю – кількість продуктивних стебел 3 шт., в загущених посівах формує 1–2 стебла на рослину, зріджених – понад 4 шт. Фоліарний апарат представлений середніми, ланцетоподібними пластинками, прапорцевий листок – прямостоячий, довжиною – 10–15 см, шириною до 1,8 см, без воскового нальоту, зеленувато-салатового кольору. Колос білий, остистий (ості прямі, довгі, нерозгалужені), пірамідальний, щільний, довжиною – 14–18 см, неламкий, багатоквітковий – 3–4 шт. Стебло міцне, потовщене під колосом, висотою до 100 см. Зернівка середньої величини, виповнена, гладенька, червона, з добре розвиненим чубом, велика, з масою 1000 шт. – 49–52 г, довжина її – 7–9 мм, ширина – до 3 мм, пшеничного типу розвитку. За результатами статистичного аналізу даних досліджень щодо елементів структури урожаю та урожайністю зерна, встановлений сильний позитивний кореляційний зв'язок зернової продуктивності рослини зі потенціалом кущення рослин, масою рослини і масою колосів ($r > 0,8$, $p = 0,05$) і позитивна залежність з масою головного стебла, масою головного колосу і зерна з нього, довжини колоса.

Отже, константна лінія тритикале озимого Пшеничне є цінним вихідним матеріалом для подальшої селекції та перспективним щодо включення її до структури агрофітоценозів Лісостепу України.

